

Uitsluitend per e-mail

Vereniging Consumentenbond
De heer Mark Drabbe
Enthovenplein 1
2521 DA Den Haag

R.J.M.C. Rosbeek

Partner

Postbus 1750, NL-6201 BT Maastricht

rosbeek@boelszanders.nl

T +31 (0)88 304 01 70

F +31 (0)43 362 65 62

E-mail: Mdrabbe@consumentenbond.nl

Plaats/Datum Maastricht-Airport, 12 maart 2020
Betreft Consumentenbond/Negatieve spaarrente
Onze referentie RR/JR/7017497
Uw referentie ORD-KPLKLB

Geachte heer Drabbe,

In februari 2017 publiceerdeⁱ mijn voormalig kantoorgenoot mevrouw mr. Y.H.M. Einig het artikel "Negatieve rente in rechtsvergelijkend perspectief". U informeerde naar mijn visie en verzocht mij die in een notitie uiteen te zetten.

De conclusie van mr. Einig dat betwijfeld moet worden of een beding tot rentewijziging in bestaande overeenkomsten betreffende spaarrekening geacht moeten worden voldoende ruimte te bieden om positieve spaarrente om te zetten naar negatieve rente en de redeneringen die zij daaraan ten grondslag legt, deel ik. Korthedshalve volsta ik in zoverre met een verwijzing.

Nuancering behoeft m.i. haar oordeel dat het juridisch mogelijk is voor banken om negatieve rente over spaartegoeden in rekening te brengen *omdat* het aanhouden van spaargelden juridisch geduid zou moeten worden als bewaarneming in de zin van artikel 7:600 BW, zodat negatieve rente gezien zou kunnen worden als bewaarloon. Anders dan mr. Einig ben ik van mening dat het aanhouden van een spaartegoed niet zondermeer juridisch geduid kan worden als bewaarneming. De wettelijke bepalingⁱⁱ die de omschrijving van de rechtsfiguur bewaarneming geeft, brengt expliciet tot uitdrukking dat de bewaarneming enkel op een *zaak* ziet. Die zaak moet bovendien *individueel bepaald* zijn omdat de bewaarnemer precies dezelfde zaak moet teruggevenⁱⁱⁱ. Dat is bij chartaal geld nog wel voorstelbaar maar het actuele bankbedrijf werkt zo niet: tegoeden worden in de regel *giraal* aangehouden en die girale tegoeden kwalificeren naar vaste rechtspraak als vorderingsrechten^{iv} en dus als van zaken te onderscheiden vermogensrechten^v. Dat onderscheid is van belang omdat het aan de rechtsfiguur bewaarneming ontleende recht op bewaarloon dientengevolge geen wettelijke grondslag voor negatieve spaarrente vormt.

Sedert de publicatie van het artikel heeft de ontwikkeling niet stilgestaan. Niet enkel ING heeft aangegeven negatieve spaarrente boven een tegoed van EUR 1.000.000,- in rekening te brengen. Ook Rabobank, ABN-AMRO en bijvoorbeeld

Centraal Beheer hebben aangegeven dit te zullen doen of hiervoor de mogelijkheden in hun voorwaarden geschapen. SNS lijkt nog niet tot die groep te behoren. De conclusie van mr. Einig dat spaarders bij een wijziging "*eenvoudig overstappen*" is bij slinkend alternatief, dan ook achterhaald en maakt het invoeren van negatieve rente, zeker wanneer dat bij lagere spaartegoeden geschiedt, eens te meer bezwaarlijk voor de consument.

Het voorgaande gezegd hebbende, kom ik tot het volgende inzicht waarbij ik mij louter zal concentreren op juridische gronden en consequenties.

De mogelijkheid om de voorwaarden van spaarovereenkomsten te wijzigen is in de regel verdisconteerd in daarop van toepassing zijnde algemene voorwaarden. Voorwaarden dus waarover met de consument *niet* werd onderhandeld en die rechtstreeks onder de reikwijdte van afdeling 6.5.3 BW en Richtlijnen 93/13/EEG vallen. Daarover hierna meer.

In geval van ABN-AMRO vermelden de 'Voorwaarden Direct Sparen' bijvoorbeeld:

*"Overige bepalingen
(...)*

b. De bank kan deze voorwaarden altijd wijzigen. De bank informeert u hierover vooraf op een van de navolgende manieren:

- bekendmaking op www.abnamro.nl;*
- een schriftelijk of elektronisch bericht aan u;*
- een bericht in drie in Nederland algemeen verspreide dagbladen."*

ABN-AMRO maakt gebruik van die wijzigingsbepaling en kondigde aan per 1 april 2020 de betaal- en spaarvoorwaarden te wijzigen. De voorwaarden Direct Sparen (**bijlage 1**) vermelden onder het kopje 'rente op uw Direct Sparen': "*de bank berekent rente over het saldo op uw rekening. De rente kan positief, negatief of 0% zijn*". Dezelfde wijziging komt bijvoorbeeld ook voor in 'Voorwaarden Betaaldiensten Particulieren'. De 'Voorwaarden Direct Sparen' uit 2017 (**bijlage 2**) vermeldden daarentegen: "*Het rentepercentage op Direct Sparen staat niet vast. De bank kan deze altijd wijzigen.*" De 'Voorwaarden Direct Sparen' van mei 2011 (**bijlage 3**) vermeldden onder 'Rente op Direct Sparen': "*De rentepercentages op Direct Sparen staan niet vast. De bank kan de rentepercentages en de saldogrenzen altijd wijzigen.*"

Centraal Beheer heeft de aanpassing al op 18 januari 2020 daadwerkelijk doorgevoerd. Voorheen stond er onder de productvoorwaarden artikel 7: "*U spaart op uw RentePlus rekening met een variabele rente*" (**bijlage 4**). In januari 2020 is dit artikel gewijzigd naar: "*De rente die u ontvangt of betaalt is variabel*" (**bijlage 5**).

ING Bank heeft de Voorwaarden en overige regelingen van maart 2020 (**bijlage 6**) onder artikel 59 opgenomen: "*ING mag een variabele rente met onmiddellijke ingang wijzigen. Wij zijn niet verplicht u dat te melden*". "*Vanaf 1 juli wordt het voor ING mogelijk om rente te berekenen over het positieve saldo van je betaalrekening, deze rente kan zijn positief, nul of negatief. Als de rente negatief is betaal je rente aan ING*". Dit omschrijft ING op haar website.¹ Er is al een voorbeeld van de 'Voorwaarden Oranje Spaarrekening' vanaf 1 juli 2020 (**bijlage 7**). Deze voorwaarden vermelden onder 'rente': "*De rente kan zowel positief als negatief zijn. Bij een positief percentage ontvang je rente over het saldo op je Oranje Spaarrekening, bij een negatief percentage betaal je rente over het saldo*".

Rabobank vermeldt op haar website: "*Op 1 juli 2020 wijzigen de rentes en voorwaarden van een aantal spaar-, betaal- en beleggersrekeningen. Tot 1 miljoen blijven we rente vergoeden op uw spaar- en beleggersrekening. Heeft u meer dan 1 miljoen op uw betaal-, spaar of beleggersrekening? Dan rekenen wij vanaf 1 juli 2020 een negatieve rente*"². Onder het kopje (**bijlage 8**) 'Wat verandert er in de voorwaarden?' staat: "*In die nieuwe voorwaarden staat onder andere dat de rente positief, negatief of nul kan zijn. In de huidige algemene voorwaarden stond het volgende opgenomen: Wij vergoeden een variabele rente over het tegoed. Dit betekent dat wij de rente altijd mogen wijzigen.*"

Van grotere banken lijkt alleen SNS nog geen aanpassing ten behoeve van negatieve rente te hebben doorgevoerd. De voorwaarden 'SNS Internet Sparen' van februari 2019 (**bijlage 9**) vermelden onder artikel 4: "*Je krijgt variabele rente over het geld dat op je SNS Internet Sparen staat*".

De overeenkomst betreffende een spaarrekening is een niet-bijzondere overeenkomst en een meezijdige rechtshandeling waarop titel 6.5 BW van toepassing is. Daarop is afdeling 6.5.3 BW betreffende de regels rond algemene voorwaarden van toepassing en in dat kader kan beoordeeld worden of daarin opgenomen voorwaarden betreffende negatieve rente of de daarin opgenomen mogelijkheid voor een bank om een overeenkomst eenzijdig aldus aan te passen, geoorloofd zijn.

Voor de beantwoording van die vraag volstaat niet enkel de Nederlandse wet. Diverse Europese richtlijnen zijn sinds de invoering van afdeling 6.5.3 BW daarop van zodanige invloed geweest, dat bedoelde afdeling meerdere malen is aangepast. Naar vaste rechtspraak van het HvJ EU geldt voor de (nationale) rechter de verplichting van 'richtlijnconforme interpretatie'. Dat betekent dat het Nederlandse recht zoveel mogelijk overeenkomstig de toepasselijke Europese richtlijnen moet worden uitgelegd, zoals (ook) de Hoge Raad heeft beslist^{vi} en dat heeft diverse

¹ <https://www.ing.nl/particulier/voorwaardenwijziging/index.html>

² <https://www.rabobank.nl/particulieren/sparen/rentewijziging/>

malen tot aanpassingen geleid. Dat speelt bij de toetsing betreffende 'oneerlijke bedingen' in de zin van Richtlijn 93/13/EEG^{vii}. Het is direct van invloed op het beslissingskader van de rechter: een beding in een overeenkomst of daarvan deel uitmakende algemene voorwaarden waarvan de rechter heeft vastgesteld dat het in relatie tot een consument als oneerlijk kwalificeert, mag de rechter niet volstaan met het "neutraliseren" van het nadeel voor de consument. De rechter is verplicht het beding buiten toepassing te laten^{viii}: zo'n beding bindt de consument niet.

Bij de beantwoording van de vraag of een beding oneerlijk is, dienen in aanmerking te worden genomen alle omstandigheden rond de sluiting van de overeenkomst, alsmede alle andere bedingen van de overeenkomst of van een andere overeenkomst waarvan deze afhankelijk is, op het moment van het sluiten van de overeenkomst^{ix}.

In HvJ EU 26 februari 2015^x stonden centraal bedingen die voorzien in een 'risicoprovisie' voor de kredietgever en de bedingen die de kredietgever onder bepaalde voorwaarden machtigen de rentevoet eenzijdig te wijzigen. Het oordeel van het HvJ EU impliceert^{xi} dat Richtlijn 93/13/EEG toepasselijk is op het type overeenkomst waarvan de bedoelde bedingen deel uitmaken. Het HvJ EU beantwoordt eerst de rechtsvraag of 'risicoprovisie' en bedingen die de kredietgever onder bepaalde voorwaarden machtigen de rentevoet eenzijdig te wijzigen, onder de uitzonderingsbepaling van artikel 4, lid 2, van bedoelde richtlijn vallen. Daardoor zou het eventueel oneerlijke karakter *niet* mogen worden beoordeeld. Het HvJ EU oordeelt echter dat die uitzonderingsbepaling een *beperkte*^{xii} toepassing heeft en "*enkel de gelijkwaardigheid betreft van enerzijds de prijs of vergoeding en anderzijds de als tegenprestatie te (...) verrichten diensten*" om daar vervolgens over te oordelen^{xiii}: "*Bedingen inzake de door de consument aan de kredietgever verschuldigde tegenprestatie of bedingen die een invloed hebben op de werkelijke prijs die door de consument aan de kredietgever moet worden betaald, behoren dus in beginsel niet tot de tweede categorie bedingen [en dus de uitzondering waarvan het oneerlijke karakter niet mag worden beoordeeld (toevoeging ReRo)]*". De *verschuldigde tegenprestatie* betreffende de aan de consument geleverde dienst, is dus zeer wel onderwerp van het toetsingskader van bedoelde richtlijn en moet door de rechter op eerlijkheid worden beoordeeld^{xiv}.

Het HvJ EU geeft vervolgens handvatten waaraan de toetsing dient te geschieden en constateert dat die bedingen^{xv} "*oneerlijk zijn indien zou worden vastgesteld dat zij niet duidelijk en begrijpelijk zijn geformuleerd*", ergo: niet transparant zijn, om vervolgens te oordelen^{xvi}: "*dat het met het oog op de naleving van het vereiste van transparantie van wezenlijk belang is te weten of in de leningsovereenkomst de reden voor en de bijzonderheden van het aanpassingsmechanisme van de rente en de verhouding tussen dat beding en andere bedingen inzake de vergoeding van de kredietgever, transparant zijn gespecificeerd, zodat een geïnformeerd consument op basis van duidelijke en begrijpelijke criteria de economische gevolgen die er voor hem uit voortvloeien, kan overzien (zie in die zin arrest Kslerné Rábai,*

EU:C:2014:282, punt 73)." En dat de contractuele bepaling die in geval van "grote schommelingen op de geldmarkt" voorziet in de mogelijkheid van het eenzijdig aanpassen van de rentevoet door de kredietgever "op het eerste gezicht weinig transparant is" want arbitrair, waarbij moet worden onderzocht of die "voor de consument voorspelbaar zijn, ook al is deze laatste uitdrukking op zich grammaticaal duidelijk en begrijpelijk."

Door de Hoge Raad is recent (wederom) een vergelijkbaar oordeel geveld^{xvii}. Ook in dat geval was wijziging van rente over aan consumenten verstrekte financiering aan de orde en de Hoge Raad herhaalt de vaste rechtspraak van het HvJ EU dat het enkele gebrek aan transparantie van een beding kan leiden tot het oordeel dat het beding oneerlijk is en kadert het begrip "transparantie" door te overwegen "*Bij wijzigingsbedingen staat tegenover het rechtmatige belang van de wederpartij van de consument om zich in te dekken tegen de wijziging in de omstandigheden, het even rechtmatige belang van de consument om te weten, en dus te kunnen voorzien, wat de gevolgen van een dergelijke wijziging voor hem in de toekomst zijn. Daarom is bij de beoordeling van de transparantie en van de oneerlijkheid onder meer van bijzonder belang of het beding de reden voor en de wijze van wijziging specificceert*".

De Hoge Raad voegt daaraan toe: "*Bij beoordeling van de oneerlijkheid van het beding [moeten] alle relevante omstandigheden ten tijde van het sluiten van de overeenkomst [worden] betrokken, en [moet worden gelet] op het cumulatieve effect van alle bedingen van de betrokken overeenkomst.*"

Van belang is voorts: "*Dat de wijzigingsbedingen als zodanig voor de leningnemer uit de offerte niet kenbaar waren.*"

Voor de overweging over de transparantie en de oneerlijkheid van de wijzigingsbedingen: "*De wijze waarop een wijzigingsbeding is overeengekomen, is een omstandigheid die kan meewegen bij het beoordelen van de mogelijke oneerlijkheid van een beding.*"

En verder: "*Het gaat in deze procedure in cassatie om de vragen of de wijzigingsbedingen onredelijk bezwarend (oneerlijk) zijn. Voor beantwoording daarvan is niet van belang welke concrete redenen ABN-AMRO tijdens de procedure voor de wijzigingen heeft aangegeven, aangezien bepalend is wat ten tijde van het sluiten van de betrokken overeenkomst kenbaar was. De tijdens de procedure door ABN-AMRO aangevoerde reden voor de wijzigingen kunnen wel meewegen bij een oordeel over de aanvaardbaarheid van een beroep op een beding dat niet onredelijk is bevonden.*"

Uit de hiervoor aangehaalde rechtspraak van het HvJ EU en van de Hoge Raad volgt uitdrukkelijk dat de beweegredenen voor de Bank om een rentepercentage aan te passen – hoe valide die ook mogen zijn – voor de beoordeling van een op die

mogelijkheid ziend beding irrelevant is. Het gaat er immers slechts om wat voor de consument voorafgaand aan het sluiten van de (spaar)overeenkomst, kenbaar was. Een daarop ziende bepaling waarvan de betekenis op zich grammaticaal duidelijk en begrijpelijk is, staat er niet aan in de weg dat die bepaling voor de consument weinig transparant is, omdat "*een geïnformeerd consument op basis van duidelijke en begrijpelijke criteria de economische gevolgen die er voor hem uit voortvloeien [moet] kunnen [overzien]*". Waar het dus om gaat, is dat de bewuste bepalingen de consument ertoe aanzet zich *voorafgaand* aan het sluiten van de overeenkomst te realiseren dat in casu spaargeld tot negatieve rente leidt en (de waarde van) zijn spaartegoed dientengevolge afneemt.

Uit de hiervoor aangehaalde jurisprudentie volgt dat dat inzicht aan de zijde van de consument niet snel aangenomen wordt en dat volgt ook uit het door mr. Einig in haar artikel aangehaalde oordeel van de Geschillencommissie Financiële Dienstverlening^{xviii} dat ertoe leidde dat het ontbreken van een voorziening in de overeenkomst van hypothecaire geldlening voor de gevolgen van een negatief renterisico voor rekening en risico van de bank dient te blijven. De tekst en de aard van de overeenkomst alsmede de verwachtingen van partijen, ten aanzien van de kenmerken van die overeenkomst, zijn bij de uitleg van de overeenkomst immers in ogenschouw te nemen. Aan haar redenering legde de Geschillencommissie ten grondslag dat negatieve rente en de gevolgen daarvan voor de Bank als professionele dienstverlener en bij uitstek ter zake deskundig allerminst onvoorzienbaar was en dient voor haar risico te blijven. Hetgeen in lijn is met artikel 6:238 lid 2 BW en artikel 5 Richtlijnen 93/13/EEG.

De toetsing *ex tunc* komt er bijgevolg op neer dat aanpassing van rentebepalingen in lopende spaarovereenkomsten waardoor de Bank negatieve rente in rekening kan brengen alsmede de in de door de Bank gehanteerde algemene voorwaarden gecreëerde mogelijkheden om voorwaarden van de spaarovereenkomsten eenzijdig aan te passen, voor de consumenten onverbindend kunnen zijn. In dat geval heeft de rechter niet de mogelijkheid om de negatieve gevolgen daarvan voor de consument te sauveren, maar geldt dat de bewuste bepaling als zodanig geheel buiten beschouwing moeten worden gelaten, omdat die van consument onverbindend is.

Het is steeds aan de nationale rechter om te onderzoeken of een specifiek beding oneerlijk is. In dat onderzoek moeten alle omstandigheden van het geval worden betrokken.^{xix} Naar Nederlands recht geschiedt dit onderzoek op basis van artikel 6:233 BW, aanhef en onder a, uit hoofde waarvan onredelijk bezwarende bedingen vernietigbaar zijn. Daarvan is in ieder geval sprake bij een aanzienlijke verstoring van het evenwicht. Om dat te bepalen moet met name rekening worden gehouden met de toepasselijke regels van nationaal recht, wanneer het beding niet zou zijn overeengekomen en dient te worden beoordeeld of en in welke mate de consument met het beding slechter af is dan hij met de enkele toepasselijkheid van wettelijke bepalingen zou zijn geweest. Daarbij moet dan ook worden betrokken of die

aanzienlijke verstoring van het evenwicht in strijd is met de goede trouw, waarvan dan weer moet worden onderzocht of (in casu) de bank er redelijkerwijs van uit kon gaan dat de consument het beding ook had aanvaard als daarover voorafgaand aan het sluiten van de overeenkomst op een eerlijke en billijke wijze was onderhandeld. Die criteria volgen uit het arrest van 28 september 2019 van de Hoge Raad^{xx}.

Dat er van een aanzienlijke verstoring sprake kan zijn, lijdt mijns inziens geen twijfel. Zonder de bewuste bepaling uit de Algemene voorwaarden moet het ervoor worden gehouden dat de Bank onder de huidige omstandigheden lopende spaarrekeningovereenkomsten niet zouden hebben kunnen "openbreken" om negatieve rente in rekening te brengen. Zoals de Geschillencommissie Financiële Dienstverlening in haar hiervoor aangehaalde oordeel tot uitgangspunt nam, hadden de banken als ter zake deskundige en professionele dienstverleners de mogelijkheid van toekomstige negatieve rente moeten onderkennen en daarover volledige openheid in de spaarrekeningovereenkomsten moeten betrachten, door de mogelijkheid van negatieve rente in die overeenkomst moeten opnemen. Daarenboven had dat moeten gebeuren op een wijze waardoor het berekenen van negatieve rente niet aan de zuivere discretionaire bevoegdheid van de banken is overgelaten en dus arbitrair geschiedt. Dat volgt immers uit het hiervoor aangehaalde arrest van het HvJ EU dat bepaalt dat hetgeen waarop het beding betrekking heeft op transparante wijze wordt beschreven. De consument moet immers de economische gevolgen van de overeenkomst kunnen inschatten^{xxi}.

Vervolgens komt de vraag aan de orde of de Bank er redelijkerwijs van uit kon gaan dat de consument het beding waardoor negatieve rente over spaartegoeden in rekening zou kunnen worden gebracht, ook wanneer daarover op een eerlijke en billijke wijze was onderhandeld, zou hebben aanvaard. Dat is in het algemeen geen gemakkelijke vraag om te beantwoorden. Ik ben er evenwel van overtuigd dat deze vraag in geval van een spaarrekening niet gemakkelijk bevestigend kan worden beantwoord, omdat de consument in kwestie dan had kunnen uitwijken naar alternatieve aanbieders, die zich niet de mogelijkheid zouden hebben voorgehouden om negatieve rente in rekening te brengen. Dit hadden niet per definitie Nederlandse aanbieders hoeven te zijn.

Uiteraard zag de casus die tot de hiervoor aangehaalde arresten van het HvJ EU resp. de Hoge Raad hebben geleid op overeenkomsten van geldlening, terwijl de vraag die de Consumentenbond aan mij voorlegt ziet op de omgekeerde situatie waarin een consument spaartegoeden aanhoudt. De juridische systematiek is echter dezelfde: Richtlijn 93/13/EEG is op beide overeenkomsten van toepassing en het toetsingsmechanisme is daardoor in beginsel hetzelfde. De bedingen uit de algemene voorwaarden die de bank het recht geven de voorwaarden van de overeenkomst eenzijdig aan te passen, zijn bedingen die in de lijst van artikel 3, lid 3, van de Richtlijn 93/13/EEG voorkomen, hetgeen een indicatie voor de oneerlijkheid vormt. Daarnaast geldt dat de (aangepaste) rentebedingen uit de algemene voorwaarden allerminst als transparant kunnen worden aangemerkt,

hetgeen evenzeer een indicatie voor oneerlijkheid vormt. Om de redenen die ik hierboven aanhaalde, kwalificeren deze bedingen daadwerkelijk als oneerlijk, is er sprake van een aanzienlijke verstoring van het evenwicht en binden deze bedrijven de consument niet. Daarbij merk ik op dat de daarvoor aangevoerde argumentatie niet uitputtend is maar in het kader van deze zienswijze m.i. reeds volstaat.

Ik meen hiermee aan uw verzoek te hebben voldaan.

Met vriendelijke groet,
Boels Zanders NV

R.J.M.C. Rosbeek

-
- ⁱ Tijdschrift Financiering, Zekerheden en Insolventierechtpraktijk, vindplaats: 2017/55
- ⁱⁱ artikel 7:600 BW
- ⁱⁱⁱ Art 7.91.1. (7:600), Parl.Gesch. BW Inv. 3,5 en 6 Boek 7 titel 1,7,9 en 14 1991, p.391 en Asser, deel 7-VIII, achtste druk, p.4, nr. 3 en TM.
- ^{iv} O.a. HR. 8 juli 1987, NJ 1988, 104; 7 oktober 1988, NJ 1989, 449; 17 februari 1995, NJ 1996, 471; 23 april 1999, NJ 200, 158; 19 november 2004, NJ 2005, 199 en 14 januari 2011, NJ 2011, 366.
- ^v Vergl. Artikel 3:1, 2 en 6 BW
- ^{vi} O.a. HR 19 september 1997, NJ 1998/6
- ^{vii} Richtlijn oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (PbEG 1993, L95/29)
- ^{viii} Bijvoorbeeld HvJ EU 30 mei 2013, C-488/11
- ^{ix} Artikel 4 Richtlijn 93/13/EEG
- ^x ECLI:EU:C:2015:127
- ^{xi} O.a. rechtsoverweging 52
- ^{xii} Rechtsoverweging 55
- ^{xiii} Rechtsoverweging 56 in combinatie met 57
- ^{xiv} Zoals het HvJ EU eerder oordeelde in ECLI:EU:C:2012:242, punt 23, waarnaar het HvJ EU verwijst
- ^{xv} Randnummers 72 en verder
- ^{xvi} Randnummer 74
- ^{xvii} 22 november 2019, ECLI:NL:HR:2019:1830
- ^{xviii} 31 maart 2016. JOR 2016/131, noot M.H.E. Rongen
- ^{xix} HvJ EU 1 april 2004, C-237/02, punt 22
- ^{xx} ECLI:NL:HR:2018:1800
- ^{xxi} Onder andere HvJ EU 21 maart 2013, C-92/11 en 20 september 201, C-186/16